

POSTANOWIENIE

Dnia 6 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku S. T.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w W.
o wznowienie postępowania,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 6 września 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 19 marca 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od S. T. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

S. T. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 19 marca 2015 r.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego przez: 1) niewłaściwe zastosowanie art. 288 akapit 2 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej w związku z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej, przez ich niezastosowanie i wydanie rozstrzygnięcia na podstawie przepisów prawa krajowego zamiast na podstawie przepisów rozporządzeń unijnych, których treści nie wolno było w przedmiotowym zakresie rozszerzać, modyfikować ani uzupełniać; 2) błędną wykładnię art. 13 ust. 3 rozporządzenia

Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 200 z 7.06.2004 r., s. 1; dalej: rozporządzenie podstawowe), zawierającego normę kolizyjną wskazującą na ustawodawstwo właściwe dla ubezpieczenia społecznego osoby normalnie wykonującej pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich Unii, przez co wyłączona jest możliwość ustalenia prawa właściwego dla tego stosunku prawnego w inny sposób niż wskazany przez normę dotyczącą koordynacji ubezpieczeń społecznych, przez dokonanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalenia ustawodawstwa właściwego innego niż słowackie od 1 lipca 2012 r. do 30 czerwca 2013 r.; 3) błędną wykładnię art. 3 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 284 z 30.10.2009 r., s. 1; dalej: rozporządzenie wykonawcze), przez przyjęcie, że skarżąca zobowiązana była oprócz informacji przedstawić także dokumenty i dowody potwierdzające wykonywanie przez nią pracy w innym państwie członkowskim i w konsekwencji przyjęcie, że to na skarżącą spoczywał ciężar udowodnienia, że przedłożona przez nią umowa o pracę była rzeczywiście wykonywana, podczas gdy obowiązek taki nie ciążył na skarżącej, ewentualnie to organ rentowy, kwestionujący ważność umowy i jej wymiar, zobowiązany był udowodnić, że skarżąca wbrew przedłożonej umowie nie świadczyła pracy lub świadczyła pracę o charakterze marginalnym; 4) niewłaściwe zastosowanie art. 11 ust 3 lit. a rozporządzenia podstawowego, przez jego zastosowanie, choć nie miał on zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ skarżąca wykonuje nie tylko pracę na własny rachunek w Polsce, ale także wykonywała pracę najemną na Słowacji, w związku z tym zastosowanie miał do niej wyłącznie art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego, a na podstawie postanowienia Marszałka Województwa (...) z dnia 18 lutego 2013 r. nr (...) ustalono, że w sprawie skarżącej mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego od 1 listopada 2012 r. do 31 października 2013 r.; 5) niewłaściwe zastosowanie art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego, przez jego niezastosowanie i doprowadzenie w rezultacie do sytuacji, w której

skarżąca wbrew przepisom rozporządzenia podlegała w tym samym czasie ustawodawstwu dwóch różnych państw członkowskich, bowiem z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej skarżąca podlegała ubezpieczeniom w Polsce, a z tytułu pracy najemnej była zgłoszona do ubezpieczeń na Słowacji; 6) niewłaściwe zastosowanie art. 58 k.c. w związku z art. 22 k.p. oraz art. 300 k.p., przez ich zastosowanie, choć nie miały one zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ wprowadzanie dodatkowych przesłanek oceny ustawodawstwa właściwego opartych na prawie krajowym, w szczególności oceny, czy skarżąca wykonuje pracę najemną i czy praca ta ma charakter marginalny - poza przesłankami wymienionymi w rozporządzeniu podstawowym i wynikającymi z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - jest niedopuszczalne, a ponadto rozporządzenie podstawowe odwołuje się w tym zakresie do prawa państwa, w którym praca jest wykonywana i jest wyczerpująco zinterpretowane w orzecznictwie TSUE i nie może podlegać ocenie z punktu widzenia krajowych przepisów prawa pracy, definiujących stosunek pracy.

Skarżąca powołała się także na naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy: art. 379 pkt 5 k.p.c., przez prowadzenie postępowania dotkniętego nieważnością z uwagi na treść art. 477¹¹ § 2 k.p.c., przez niewezwanie pracodawcy skarżącej, Spółki L. s.r.o., jako zainteresowanej, zobowiązanej do opłacania składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne do słowackich instytucji właściwych z uwagi na zatrudnienie skarżącej na podstawie umowy o pracę; art. 224 § 1 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c., polegające na nierozpoznaniu przez Sąd drugiej instancji wszystkich zarzutów podniesionych w apelacji; „rażące naruszenie prawa procesowego mające wpływ na treść orzeczenia” - art. 8 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.Urz.UE L 177 z 4 lipca 2008 r.) w związku z art. 24 ust. 1 i art. 28 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. - Prawo prywatne międzynarodowe, przez ich niezastosowanie i ocenę stosunku łączącego skarżącą z pracodawcą słowackim przez pryzmat prawa polskiego, podczas gdy ocena umowy o pracę i jej ewentualnej marginalności winna wyłącznie uwzględniać przepisy prawa miejscowego, a więc miejsca w którym świadczona jest praca, a właściwą do jej

przeprowadzenia jest jedynie instytucja państwa wykonywania tej pracy; art. 2 pkt 2 rozporządzenia wykonawczego, przez zaniechanie zwrócenia się do instytucji słowackiej – Socialnej Poistovnej (słowackiego odpowiednika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych) w celu uzyskania wszystkich danych niezbędnych dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków skarżącej, a w szczególności wyjaśnienia rozbieżności pomiędzy protokołami z kontroli przeprowadzonej u pracodawcy skarżącej, z których nie wynikają żadne naruszenia, a stanowiskiem zajęтым przez instytucję słowacką powołującą się na rzekome nieprawidłowości stwierdzone w przedmiotowych protokołach, a ponadto zaniechanie wyjaśnienia faktu zawarcia porozumienia między instytucjami właściwymi w Polsce i na Słowacji, w piśmie z dnia 25 lipca 2013 r., na podstawie nieprawdziwego stanu faktycznego i po ustaniu stosunku pracy, w którym pozostawała skarżąca, a porozumienie to bezpośrednio narusza unijną zasadę swobody przepływu pracowników Państw Członkowskich i jest niedozwolonym porozumieniem retrospektywnym i retroaktywnym, niekorzystnym dla skarżącej i niezgodnym z zasadą ochrony praw nabytych oraz zasadą ochrony zaufania; art. 5 rozporządzenia wykonawczego, przez podważenie ważności umowy o pracę, na podstawie której został wydany przez instytucję innego państwa członkowskiego dokument potwierdzający zgłoszenie osoby do ubezpieczenia społecznego w tym innym państwie członkowskim oraz podważenie ważności dokumentu potwierdzającego zgłoszenie skarżącej do ubezpieczeń społecznych; art. 1 ust. 2 lit. c w związku z art. 5 ust. 1, art. 6 i art. 16 rozporządzenia wykonawczego, przez uznanie milczenia Socialnej Poistovnej za dokument, bez jednoczesnego powzięcia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych uzasadnionych wątpliwości w myśl art. 5 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego dysponującego: umową o pracę zawartą przez skarżącą, zgłoszeniem do ubezpieczeń społecznych w Słowacji oraz postanowieniem Marszałka Województwa (...) z dnia 18 lutego 2013 r. nr (...) o stosowaniu do skarżącej ustawodawstwa słowackiego, co doprowadziło do zaniechania uskutecznienia w pełnym zakresie procedury dialogu i koncyliacji określonej tak w art. 6 i art. 16 rozporządzenia wykonawczego, jak i w postanowieniach Decyzji Nr A1 Komisji Administracyjnej z dnia 12 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia procedury

dialogu i koncyliacji w zakresie ważności dokumentów, określenia ustawodawstwa właściwego oraz udzielenia świadczeń na mocy rozporządzenia podstawowego.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na to, że skarga jest oczywiście uzasadniona „w związku z licznymi naruszeniami przepisów postępowania mających wpływ na treść wydanego wyroku, w szczególności art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 477¹¹ § 2 k.p.c. poprzez prowadzenie postępowania dotkniętego nieważnością z uwagi na niewezwanie pracodawcy Skarżącej, spółki L. s.r.o. jako zainteresowanego, a także błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie licznych przepisów prawa materialnego, co stanowiło jednocześnie rażące naruszenie prawa unijnego i co zostało jednoznacznie potwierdzone przez Sąd Najwyższy w wydanych w analogicznych sprawach wyrokach z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12 oraz z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13 oraz na podstawie art. 224 § 1 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. polegające na nierozpoznaniu przez Sąd II instancji wszystkich zarzutów podniesionych przez Skarżącą w apelacji, co miało istotny wpływ na wynik sprawy”.

Skarżąca powołała się również na to, że w niniejszej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne:

„Czy art. 3 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego znajduje zastosowanie w procedurze dotyczącej stosowania art. 13 rozporządzenia podstawowego określonej w art. 16 rozporządzenia wykonawczego? Czy art. 16 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego samodzielnie lub w związku z art. 3 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego należy rozumieć w ten sposób, że osoba informująca instytucję o wykonywaniu pracy w dwóch lub więcej państwach członkowskich zobowiązana jest do przedłożenia także dokumentów i dowodów potwierdzających wykonywanie przez nią pracy w innych państwach członkowskich?

W przypadku odpowiedzi twierdzącej na powyższe pytanie: czy dla tymczasowego określenia ustawodawstwa właściwego zgodnie z art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego wystarczającym dokumentem potwierdzającym wykonywanie pracy najemnej w innym państwie członkowskim jest umowa o pracę, czy też instytucja miejsca zamieszkania może żądać od osoby informującej dodatkowych dowodów potwierdzających rzeczywiste wykonywania pracy w innym

państwie członkowskim (takich jak bilety, rachunki za zakwaterowanie w innym państwie członkowskim), a zatem czy ciężar dowodu wykonywania pracy w innym państwie członkowskim spoczywa wyłącznie na osobie informującej czy także na instytucji miejsca zamieszkania, w szczególności w zakresie, w jakim poddaje ona w wątpliwość okoliczności wskazane przez osobę informującą?

Czy art. 16 ust. 4 w zw. z art. 2 ust. 2 i punktem 10 preambuły rozporządzenia wykonawczego należy rozumieć w ten sposób, że na instytucji miejsca zamieszkania ciąży obowiązek zwrócenia się do instytucji właściwej państwa członkowskiego, w której osoba informująca wykonuje pracę najemną, w celu wyjaśnienia wątpliwości, czy osoba rzeczywiście wykonuje pracę w tym państwie? Czy art. 5 rozporządzenia wykonawczego należy rozumieć w ten sposób, że instytucja państwa zamieszkania nie może skutecznie podważyć ważności umowy o pracę, na podstawie której został wydany przez instytucję innego państwa członkowskiego dokument potwierdzający zgłoszenie osoby do ubezpieczenia społecznego w tym innym państwie członkowskim?

Czy w sytuacji, w której instytucja miejsca zamieszkania ustala ustawodawstwo tymczasowe, a instytucja miejsca zamieszkania nie informuje o niemożności zaakceptowania tego ustalenia to czy instytucja miejsca zamieszkania nie powinna w myśl art. 5 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego podjąć uzasadnionych wątpliwości co do takiej informacji, w szczególności gdy stanowisko instytucji miejsca wykonywania pracy nie jest poparte stosownym materiałem dowodowym czy ta rozbieżność pomiędzy stanowiskiem instytucji miejsca zamieszkania ustalającej ustawodawstwo tymczasowe dysponującej określonymi dowodami (umową o pracę, raportami z wykonanej pracy oraz potwierdzeniem zgłoszenia do ubezpieczeń w innym Państwie Członkowskim, potwierdzenia otrzymywania wynagrodzenia) nie powinno prowadzić do uskutecznienia w pełnym zakresie procedury dialogu i koncyliacji określonej tak w art. 6 jak i art. 16 rozporządzenia wykonawczego?”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wstępnie trzeba przypomnieć, że ograniczenia dopuszczalności wnoszenia skargi kasacyjnej wynikają z konstytucyjnej roli Sądu Najwyższego w systemie

organów wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.), rolą tego Sądu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości pozostaje zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne i rozstrzyganie innych spraw określonych w ustawach. Skarga kasacyjna nie jest więc (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia, gdy się weźmie nadto pod uwagę, że Konstytucja w art. 177 ust. 1 gwarantuje jedynie dwuinstancyjne postępowanie. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W art. 398⁴ § 2 k.p.c., wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej, ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym m.in. na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie

podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyslać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia: Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007, z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291, z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego:

z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109, z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20 poz. 494, z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437, z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Skarżąca, mimo wskazania we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, że jest ona oczywiście uzasadniona ze względu na „błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie licznych przepisów prawa materialnego, co stanowiło jednocześnie rażące naruszenie prawa unijnego”, nie powołała żadnych przepisów prawa materialnego (oraz jakiegokolwiek argumentacji jurydycznej w na poparcie swoich twierdzeń). Zatem w omówionym zakresie (dotyczącym naruszeń prawa materialnego) nie zostały spełnione wymagania dotyczące wykazania oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Jeśli natomiast chodzi o zarzuty naruszenia przepisów postępowania (w czym mieszczą się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, a nie innych aktów prawnych regulujących tryb postępowania przed organem rentowym), to skarżąca wskazuje na oczywiste naruszenie art. 224 § 1 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c., polegające na nierozpoznaniu przez Sąd drugiej instancji wszystkich zarzutów podniesionych przez skarżącą w apelacji, „między innymi właśnie zarzutu dotyczącego prowadzenia postępowania dotkniętego nieważnością z uwagi na niewezwanie pracodawcy do postępowania”. W tym kontekście wskazać należy, że tego rodzaju nieważność postępowania przeniosłaby się do postępowania przed Sądem drugiej instancji, bowiem i w nim nie brał udziału słowacki pracodawca i

wtedy stanowiłaby ona odrębną przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.), na którą zresztą skarżąca również się powołuje. Natomiast w przypadku, gdy oczywista zasadność skargi kasacyjnej miałaby polegać na oczywistym naruszeniu przepisów procesowych, to przypomnieć należy, że, stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Skarżący więc musi wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), iż kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436).

W niniejszej sprawie chodzi o odmowę „wznowienia” postępowania w sprawie ustalenia ustawodawstwa właściwego w zakresie ubezpieczeń społecznych na podstawie przepisów rozporządzeń dotyczących koordynacji zabezpieczenia społecznego, a więc o odmowę ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania w oparciu o art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.), co w jednoznaczny sposób wynika z zaskarżonej decyzji, w której organ rentowy „odmówił wznowienia postępowania w sprawie ustalenia ustawodawstwa właściwego w zakresie ubezpieczeń społecznych w okresie od 01.07.2012 r.”. W takim też kierunku (w oparciu o przywołany wyżej przepis) rozpoznał niniejszą sprawę Sąd drugiej instancji. Na mocy tego przepisu, prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. Z tego względu kontrola legalności zaskarżonej decyzji z 18 grudnia 2013 r. zamyka się na ocenie, czy dowody przedłożone przez skarżącą przy wniosku z dnia 30 września 2013 r. były nowymi dowodami „nowymi” i, co najważniejsze w niniejszej sprawie, czy mają

one wpływ na ustalenie właściwego ustawodawstwa. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawarto tego rodzaju argumentacji, a co ważniejsze, nie powołano się na naruszenie art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Z jednej więc strony, zarzuty podniesione przez skarżącą w apelacji musiałyby mieć wpływ na rozstrzygnięcie o dopuszczalności ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania, a tego skarżąca nie wykazała, pozostawiając poza zainteresowaniem swojej argumentacji rzeczywisty przedmiot sprawy objęty zaskarżoną decyzją i orzeczeniem Sądu drugiej instancji. Z drugiej zaś strony, nie sposób zaakceptować poglądu o oczywistej zasadności skargi, w której podstawach nie powołano zasadniczego (kluczowego) dla rozstrzygnięcia sprawy przepisu.

Z kolei przez istotne zagadnienie prawne, na które występowanie którego również powołuje się skarżąca, należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie, chodzi o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003).

Przedstawione przez skarżącą wątpliwości nie mają znaczenia dla wyniku sprawy, w której rozstrzygane było, czy przedłożone przez skarżącą dowody w postaci umowy o pracę z dnia 1 lipca 2012 r., pisma Marszałka Województwa (...) z dnia 18 lutego 2013 r. w sprawie ustalenia prawa do świadczeń rodzinnych, protokołów kontroli przeprowadzonej przez słowackie instytucje w L. s.r.o., kwartalnych raportów wykonywania pracy oraz kopii wypłat i przelewów

wynagrodzeń w okresie od lipca 2012 r. do czerwca 2013 r. stanowią nowe dowody w rozumieniu art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i mogą wzruszyć uprzednią wydaną decyzję o podleganiu polskiemu ustawodawstwu. Wszystkie one zmierzały do wykazania przed ZUS-em (a następnie przed organami odwoławczymi) - ważności (skuteczności) umowy o pracę zawartej i obowiązującej w Słowacji. Tymczasem ZUS, jak i sąd ubezpieczeń społecznych - przy ustalaniu ustawodawstwa właściwego - jest pozbawiony takich kompetencji, bowiem nie jest dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim (tu: w Słowacji) przez instytucję miejsca zamieszkania (tu: instytucję polską) osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa. Co prawda, instytucja miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o ustalenie ubezpieczenia społecznego w innym państwie może powziąć wątpliwości co do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa, lecz trzeba podkreślić, że może chodzić jedynie o wątpliwości co do określenia ustawodawstwa mającego zastosowanie do zainteresowanego, z uwzględnieniem art. 13 rozporządzenia podstawowego i odpowiednich przepisów art. 14 rozporządzenia wykonawczego, czyli niepewności co do tego, czy osoba wnosząca o ustalenie prawa właściwego jest objęta systemem zabezpieczenia społecznego w więcej niż jednym państwie członkowskim. Wątpliwości tych instytucja miejsca zamieszkania wnioskodawcy nie może sama rozstrzygać, lecz musi dostosować się do trybu rozwiązywania sporów co do ustalenia ustawodawstwa właściwego wskazanego w szczególności o art. 6, 15 oraz 16 rozporządzenia wykonawczego, które nakazują zwrócenie się - w przypadku istnienia wątpliwości bądź rozbieżności - do instytucji innego państwa członkowskiego. Instytucje niezwłocznie dostarczają lub wymieniają między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków osób, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe. Przekazywanie tych danych odbywa się bezpośrednio pomiędzy samymi instytucjami lub za pośrednictwem instytucji łącznikowych. Zastosowanie ma również decyzja Nr A1 Komisji Administracyjnej w sprawie ustanowienia procedury dialogu i koncyliacji w zakresie ważności dokumentów, określenia ustawodawstwa właściwego oraz udzielania świadczeń na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 (Dz.U. UE C 106 z 24 kwietnia

2010 r.) (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47 i z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13, LEX nr 1545145). Podsumowując, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a także polski sąd nie były uprawnione do samodzielnej oceny stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia skarżącej w Słowacji (ani tym bardziej oceniać legalności i zasadności działań właściwych instytucji słowackich) w oparciu o dowody przedłożone przez skarżącą przy wniosku z dnia 30 września 2013 r. „o wznowienie postępowania zakończonego prawomocną decyzją z dnia 23 listopada 2013 r.”. Z punktu widzenia ustalenia ustawodawstwa w trybie art. 16 ust. 2 - 4 rozporządzenia wykonawczego istotne jest, aby w jego wyniku zainteresowany został objęty ubezpieczeniem tylko w jednym państwie członkowskim. Wprawdzie odbywa się to z uwzględnieniem art. 13 rozporządzenia podstawowego oraz art. 14 rozporządzenia wykonawczego, ale nie oznacza to, że zainteresowany może w oparciu o nie kwestionować przed organem jednego państwa członkowskiego wspólne porozumienie, a właściwie weryfikować stanowisko zajęte przez drugie państwo członkowskie (o nieistnieniu w tym państwie ważnego tytułu ubezpieczenia), żądając ustalenia wybranego przez siebie ustawodawstwa. Temu bowiem służy inna instytucja koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, a mianowicie ustanowione w art. 19 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego uprawnienie do wystąpienia do instytucji danego państwa członkowskiego z wnioskiem o wydanie poświadczenia na formularzu A1, a ocena takiego żądania należy do organów i instytucji właściwych tego państwa członkowskiego, także w kontekście dowodów zaoferowanych na potwierdzenie istnienia ważnego tytułu ubezpieczenia. W związku z tym przedstawione przez skarżącą, a opisane wyżej, dowody nie mają wpływu na ustalenie - przez ZUS i organy odwoławcze - ustawodawstwa właściwego.

Należy zauważyć, że w skardze podnoszone są także zarzuty związane są z tym, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie zrealizował wskazanej wyżej procedury przewidzianej w rozporządzeniach dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, a słowacka instytucja właściwa (Socialna Poistovna) nie podjęła żadnych kroków celem wyeliminowania zgłoszenia skarżącej z systemu ubezpieczeń społecznych na Słowacji. Skarżąca zatem podnosi zarzut braku

wymaganej przez art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego procedury konsultacyjnej. Jednakże tego rodzaju zarzuty, z powołaniem się na przepisy rozporządzenia wykonawczego, wykraczają poza zakres odwołania. Trzeba bowiem podkreślić, że kognicję sądu ubezpieczeń społecznych określa art. 476 § 2 w związku z art. 477⁹ k.p.c. W judykaturze utrwalony jest pogląd, w myśl którego zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w tych sprawach wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego determinowanego zakresem odwołania od tejże decyzji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2000 r., II UKN 685/99, OSNAPiUS 2002 nr 5, poz. 121 oraz postanowienia z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601 i z dnia 13 października 2009 r., II UK 234/08, LEX nr 553692). Zakresem rozpoznania niniejszej sprawy nie była objęta kontrola prawidłowości (legalności) decyzji z dnia 23 listopada 2013 r. o ustaleniu ustawodawstwa właściwego, ale zbadanie czy zaszły przesłanki do ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania w oparciu o art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a więc czy przedstawione przez skarżącą dowody są dowodami „nowymi” i czy mają one wpływ na ustalenie właściwego ustawodawstwa.

Biorąc po uwagę przedstawione wyżej stanowisko, rozstrzygnięcie sformułowanych przez skarżącą wątpliwości prawnych na tle art. 3 ust. 2, art. 5 ust. 2, art. 16 ust. 1, 2, 4 rozporządzenia wykonawczego nie jest konieczne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Stosownie do treści art. 477¹¹ § 1 k.p.c., stronami postępowania sądowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych są: ubezpieczony, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy oraz zainteresowany. W myśl art. 477¹¹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c., zainteresowanym w rozumieniu przedmiotowej ustawy jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Zgodnie z zasadą terytorialności, chodzi w tym przepisie o prawa i obowiązki wynikające z polskiego systemu ubezpieczeń społecznych, stąd nie ma on zastosowania do praw i obowiązków wynikających z porządków prawnych innych krajów członkowskich Unii, o których rozstrzygają odpowiednie

organy tych krajów wedle obowiązującego w nich prawa. Pracodawca słowacki nie miał zatem przymiotu zainteresowanego w niniejszej sprawie.

Skarżąca nie zdołała zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania jej skargi przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ k.p.c., należało postanowić jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 98 k.p.c. w związku z § 11 ust. 1 pkt 2 w związku z 13 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.).